Kestävyysratkaisut 4.10.2022 Julkinen

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 (HE 154/2022 vp)

Sitra kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä ensi vuoden talousarvioksi. Lausunto on laadittu ekologisen kokonaiskestävyyden näkökulmasta ja koskee pääluokkaa 35.

Keskeiset huomiot:

- Kaikki taloudelliset päätökset tulee arvioida myös ekologisen kestävyyden näkökulmasta, sillä taloutemme ja hyvinvointimme on täysin riippuvaista luonnosta ja vakaasta ilmastosta.
- Luonnonsuojelun määrärahatason aleneminen uhkaa Suomen luontotavoitteiden saavuttamista.
- Valtakunnalliselle kiertotalouden strategiselle ohjelmalle on varattava riittävä rahoitus.
- Kuntien ilmastotyön resurssit on turvattava.

Yleiset kommentit

Koronakriisin ja Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan seuraukset rasittavat talouttamme jo aiemmin tuntemiemme haasteiden, kuten väestön vanhenemisen, lisäksi. Sota on suistanut Euroopan energiakriisiin, joka näkyy Suomessakin rajusti kallistuneena energiana.

Näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää kriisitoimia. Väliaikaisten kriisitoimien ei kuitenkaan tule hidastaa siirtymää ilmasto- ja luontopositiiviseen talouteen.

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 336,4 miljoonaa euroa, joka on noin 8 miljoonaa euroa enemmän kuin viime vuonna. Sitra pitää hyvänä, että hallinnonalan määrärahoja on hieman korotettu. On kuitenkin tärkeää tunnistaa, että ilmastokriisin ja luontokadon ratkaisu vaatii pitkällä aikavälillä mittavampaa ja pitkäjänteistä rahoitusta.

Samaan aikaan koko talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan noin 80,5 miljardia euroa. Ympäristöministeriön hallinnonalan osuus on tästä alle puoli prosenttia. Sitra painottaa, että Suomen menestyksen turvaaminen edellyttää ekologisen kestävyyden ottamista tosissaan läpi hallinnonalojen. Kaikki taloudelliset päätökset tulee arvioida myös ekologisen kestävyyden näkökulmasta, sillä taloutemme ja hyvinvointimme ovat täysin riippuvaisia luonnosta ja vakaasta ilmastosta.

Resurssit luontokadon ehkäisemiseen on turvattava

Sitra tukee ympäristöministeriön hallinnonalalle kirjattuja tavoitteita, jotka edistävät hiilineutraaliuden saavuttamista ja luontokadon pysäyttämistä.

Luonnonsuojelun ja ennallistamisen avulla voidaan merkittävästi edistää luonnon monimuotoisuutta ja ehkäistä luontokatoa. Sitra katsoo, että metsien suojelua ja elinympäristöjen parantamista koskevan rahoituksen avulla tulee turvata METSO- ja Helmi-ohjelmille asetetut tavoitteet. Määrärahojen vähentäminen edellisestä vuodesta ei tue tätä tavoitetta.

Metsähallituksella on lukuisia luontokadon torjunnan kannalta keskeisiä tehtäviä. On ilahduttavaa, että tavoitteiden kunnianhimoa on lisätty entisestään. Samaan aikaan rahoituksen väheneminen edeltävistä vuosista uhkaa Metsähallitukselle asetettujen luontotavoitteiden saavuttamista.

Lisäksi on erityisen tärkeää tunnistaa, että luontoa ja luonnon monimuotoisuuden edistämistä koskevia toimia rahoitetaan useamman hallinnonalan kautta. Tämän vuoksi on olennaista tarkastella kokonaisrahoituksen kehitystä.

Kiertotaloudesta talouden uusi perusta

Kiertotalous tarjoaa ratkaisuja luontokadon ja ilmastokriisin hillitsemiseen. Kun olemassa olevaa hyödynnetään tehokkaammin, tarvitaan uusia luonnonvaroja vähemmän, mikä tarkoittaa vähemmän päästöjä ja vähemmän kuormitusta luonnolle. Siirtyminen kiertotalouteen on välttämätöntä ja samalla se on mahdollisuus luoda Suomeen kestävää kasvua, uutta osaamista, vientituloja ja työpaikkoja.

Sitra katsoo, että valtakunnallisen kiertotalouden edistämisohjelman toteuttamiseen varattuja varoja (miljoona euroa) on tarpeen lisätä. Jotta kiertotalousohjelman avulla voidaan aidosti edistää systeemistä muutosta kohti kiertotaloutta, on ohjelmalla oltava riittävät resurssit. Erityisen tärkeää on huolehtia yli hallituskautisesta toimeenpanosta ja rahoituksesta. Ohjelman toimeenpanoon on varattava vähintään 60 miljoonaa euroa.

Sitra pitää hyvänä hallituksen päätöstä lisätä henkilöresursseja lupakäsittelyn vauhdittamiseen ja hallinto-oikeuksien muutoksenhaun vahvistamiseen. ELY-keskuksille ohjataan seuraavien kolmen ja puolen vuoden aikana 4,1 miljoonaa ja aluehallintovirastoille 2,5 miljoonaa euroa. Rahoituksen riittävyyttä tulisi tarkastella tukijakson kuluessa.

Lisää omavaraisuutta maatalouteen ravinteiden kierrätyksellä

Sitra pitää hyvänä, että ravinteiden kierrätyksen tukiin ehdotetaan 31 miljoonaa euroa. Ravinteiden kierrätystä lisäämällä voidaan parantaa Suomen maatalouden ravinneomavaraisuutta ja siten huoltovarmuutta sekä samalla tukea kestävämpää ruuantuotantoa.

Erityisen tärkeää on kohdistaa tukea uusien tekniikoiden ja menetelmien käyttöönottoon jätevesi- ja lantaperäisten ravinteiden talteen ottamiseksi ja jalostamiseksi kasveille käyttökelpoisiksi lannoitevalmisteiksi ja sijoituslevittimiin soveltuviksi. Lisäksi maatalouden energia- ja ravinneomavaraisuuden vahvistamiseksi on olennaista kasvattaa valtion investointitukia biokaasulaitoksille, joissa yhdistyvät biokaasutuotanto sekä ravinteiden talteenotto ja niiden jatkojalostus kierrätyslannoitteiksi.

Kuntien ilmastotyöhön on varattava riittävät resurssit

Kevään 2022 kehysriihessä sovittiin, että kuntien ilmastosuunnitelmien laatimiseen myönnettäviin valtionavustuksiin varataan kolme miljoonaa euroa per vuosi. Sitra kannattaa riittävien resurssien varaamista kuntien ilmastotyöhön ja kantaakin huolta siitä, että määräraha on talousarvioesityksessä laskettu 2,6 miljoonaan euroon. Kuntien rajalliset resurssit tulisi kohdentaa toimiin, jotka ovat vaikuttavia ja kustannustehokkaita.

Helsingissä 4.10.2022

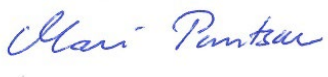

Mari Pantsar
Johtaja, Sitra